

החובל פרק שמיני בבא קמא

פד.

עין משפט נר מצוה

א י מיי פ"ג מהלכות
דולח הלכה ט ופ"ב
מ"ב מיי פ"ג מהלכות
מסנהרין הלכה י"ב:
יב ג מיי פ"ה מהלכות
מסנהרין הלכה י סנה
עשן לה טומאת י"א א:
יג ד מיי ט"ז הלכה ז
סנה שט טו"ע ח"מ
ס"א ספ"ק ה:

רב אשי אמר אתיא תחת תחת משור. ושאר אמוראי סברי לרומה
ג"ש לענין מניכין ואין להוילא מנ"ש עין תחת עין מפטריה
דמשמע עין ממש אלא מדרשא אחרימא: **אלא** בדמוזיק. דס"ל
לרבי אליעזר דהוי ככופר * דמשלם דמי מזיק דרומנה קרייה כופר
אזל אמה לוקח כופר כו' (ט) ותנאי

HebrewBooks.org ©Moznanim Publishers. No commercial use allowed.

ללעיל ס"ל דדוקא ככופר משלם דמי
מזיק משום פדיון נפשו:
ז"ל שזמו ליה ד' דברים. היה
סנוז דלדס היזקן ואומו קטון
כל כך גדול היה דמכלמי ליה ומכסל:
קנסא

גליון הש"ס

רש"י ר"ה פ"א עבדין
ר"ב וכו' ערות שאי אהה
יכול לחיוב. ק"ל כיון
דלוא ערות שא"ל יכול
להזמה לא מקרי ערות
ואמרי עמה נזלמת לא הכי
ל"כ מאי פדיון הא ספיר
מקרי משפט אחד אלא
דפטריה ליה ללעיל ערות
דכגז וז"ל: תורה אלא
בדמוזיק וכו' דמשלם דמי
מזיק. לעיל דף מ ע"א:

מוסף רש"י

אמרוהו וזמ תחת ידו
פטור. דשלם כ"ד הוא,
ואמון (מסות ט). ילא
האז המכה את בנו ושלם
כ"ד (מכות כב). ליתן
צער במקום נזק. דלפילוי
האז דלחא טק משלם
נמי זכר, ללא תימא
צער דכמה דמנחא היי
דליכא נזק. כגון כוונת
בשפד על אפרו ללא
לפחיתא מכספיה (ש"ע)
(כ): שצ"ע שנתן לו דמי
ידו וזן פטוריה אומו מן
לעזר למר הוליל וקני ידו
יש עליו למכסח כל מה
שצ"ע, אלא חזרתי יש לו
למכסח כסס שלימו מלעזר
כל כך חזר מכסח בנחל
ולעזרו (שמוח כה כה).

רבינו הגנאל (המשך)

לה מפצע תחת פצע ליתן
צער במקום נזק. ודחו לה
הכי, כגון שהחובל בבור
ואינו חרשש בווי החבלה
עליו כל כך והחבלל
יש לו צער גדול מווי
החבלה, שצריך להוציא
מן החובל מה שהוא ביני
ביני ולתתו לחבלל, וזה
היא צער במקום נזק, וכך
לרבי ר' פפא שהחובל
עשו לו כאשר עשה,
הוציא עינו כאשר הוציא
ועלתה ארוכתה ונתרפא
מהרה, וזה פירוש סליק
בישריה הייא, והחבלל
לא עלתה עדיין ארוכתה,
שחייב החובל לתת לו
דמי שיתרפא. רב אשי אמר
אתיא תחת תחת וכו'.

שמעון בן יוחי אומר עין תחת עין ממוזן אתה אומר ממוזן או אינו אלא עין
ממש (ב) הרי שהיה סומא וסימא קיטע וקיטע חיגר וחיגר היאך אני מקיים בזה
עין תחת עין והתורה אמרה משפט אחד יהיה לכם משפט השווה לכולכם
אמרי ומאי קושיא דלמא היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא
אפשר ופטרינן ליה דאי לא תימא הכי מרפה שהרג את השלם מאי עבדינן ליה
ליה אלא היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר לא אפשר לא
דבי רבי ישמעאל תנא אמר קרא ² כן יתן בו ואין נתינה אלא ממוזן אלא
מעתה ² כאשר יתן מום באדם הכי נמי דממוזן הוא אמרי דבי רבי ישמעאל
קרא יתירא דרשי מכדי כתיב ³ ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה כן יעשה
לו כן יתן בו למה לי ש"מ ממוזן כאשר יתן מום באדם למה לי (ב) אידי דכעני
מיכתב כן יתן בו כתב נמי כאשר יתן מום באדם דבי רבי חייא תנא אמר
קרא ⁴ יד ביד דבר הניתן מיד ליד ומאי ניהו ממוזן אלא מעתה ⁴ רגל
ברגל נמי הכי הוא אמרי דבי רבי חייא קרא יתירא קא דרשי מכדי כתיב
⁵ ועשיתם לו כאשר זמם לעשות וזמם לעשות וזמם לעשות וזמם לעשות וזמם לעשות
לי ש"מ ממוזן רגל ברגל למה לי אידי דכתיב יד ביד כתב נמי רגל ברגל
אבי (ט) אומר אתיא מדרתני דבי חזקיה ⁶ דתנא דבי חזקיה ⁶ עין תחת עין נפש
תחת נפש ולא נפש ועין תחת עין ואי סלקא דעתך ממש זימנין דמשכחת לה
עין ונפש תחת עין דבהדי דעוריר ליה נפקא ליה נשמתיה ומאי קושיא דלמא
מימד אמדינן ליה אי מצי מקבל עבדינן ואי לא מצי מקבל לא עבדינן ואי
אמדינן דמצי מקבל ועבדינן ביה ונפק רוחיה אי מייית לימות מי לא תנן גבי
מלקות ⁷ אמרוהו ומת תחת ידו פטור רב זביד משמיה ⁷ דרבה אמר קרא
⁷ פצע תחת פצע ⁸ ליתן צער במקום נזק ואי סלקא דעתך ממש כי היכי דלחאי
הוי ליה צערא לחאי נמי אית ליה צערא ומאי קושיא דלמא איכא איניש
דמפנק אית ליה צערא טפי ואיכא איניש דלא מפנק לית ליה צערא למאי
נפקא מינה למתבי ליה היאך דביני ביני רב פפא משמיה דרבא אמר אמר
קרא ⁸ ורפא ירפא ליתן רפואה במקום נזק ואי סלקא דעתך ממש כי היכי
דהאי בעי אסייא האי נמי בעי אסייא מאי קושיא דלמא איכא דסליק בשריה
הייא ואיכא דלא סליק בשריה הייא למאי נפקא מינה למיתב ליה היאך

קטן שהרג את הגדול: קיטע וקיטע היאך אני
קורא כו'. וכי תימא הכא נשקול ממוזא התורה אמרה משפט שוה:
ופטרינן ליה. בזלא כלום והוי משפט שוה או ליטול אכר ממש או
לפטור לגמרי: מאי עבדינן ליה. הא גברא קטילא הוא והוה ליה
עדות שאי אמה יכול להזימה דהא

אי משתכחי עדים זוממים פטורים
דגברא קטילא צעו למקטל והלכך
זיהו נמי פטור והכי אמרינן צאלו
הן הגשפרין (סנהדרין דף ע"ט): יד
ניד. גבי עד זומם כתיב ואשמועינן
לאס העיד צאיש פלוני שקיטע יד
חזירו משלם ממון הניתן מיד ליד:
במקום נזק. ואלע"פ שיש שם תשלומי
הנזק משלם אף העבר ומקרא יתירא
קדריש דהא כתיב כויה תחת כויה
למה לי פלע תחת פלע. וכויה וחזרה
מדריש לקמן [ע"ז]: **ואיכא איניש דלא**
מפנק כו' נפקא מינה. מפלע תחת
פלע למיתב ליה היאך דביני ביני:
הייא. מהר. כמו אשור הייא במסכת
שבת (דף ק"ט): **אלא צמויק.** עינו
של מזיק שיימנין כמה הוא שיה לימכ
עכשו וכמה הוא יפה צלא עין
והיינו ממש דקאלמר עינו של מזיק
נישומה תחת עינו של יזק: **אחזור**
אין משלם אלא נזק. כדאמרינן
בפ' ז' (דף ק"ו). איש צעמיתו וכל
שור צעמיתו: **והא קמחיבנא ליה**
לינוקא. אמה חז ומריע לו שמוחל
אמה על צלמותיו דהא תשלומין של
ינוקא הן ולא שלך כדמניא לקמן
(דף פ"ו): **קטניש יעשה להם סגולה:**
דלפס. לעס וכסס: **כל הנישום**
נעזב. הוילא ודבר שאין קצוב הוא
אין גובין אותו צבאל. ונעממא מפרש
לקמן: **דאי ספס.** הכי אמר להו
שזמו ליה והיוס או למחר אס יתפס
משלו יעכבנו: **נוקי שור צבור.** נוקי
שור צבאלו לו על ידי השור: **נוקי**
שור צאדס. מזקין צבאלו לשור על
ידי אלס: **נוקי אלס צבור.** אלס שהזק
על ידי שור דכעי למשיימיה כעבאל:
אלהיס

דביני ביני רב אשי אמר אתיא תחת תחת משור כתיב הכא ⁶ עין תחת עין וכתבי התם ⁹ שלם ישלם שור
תחת השור מה להלן ממוזן אף כאן ממוזן מאי חזית דילפת תחת תחת משור גילף תחת תחת מאדם דכתיב
¹⁰ ונתת נפש תחת נפש מה להלן ממש אף כאן ממש אמרי דנין נזקין מנוקין ואין דנין נזקין ממיתה אדרבה
דנין אדם מאדם ואין דנין אדם מבחמה אלא אמר רב אשי ¹¹ מתחת אשר ענה יליף ליה אדם מאדם ונזיקין
מנזיקין תניא ר"א אומר עין תחת עין ממש ממש סלקא דעתך רבי אליעזר לית ליה ככל הני תנאי אמר ¹² רבה
לומר שאין שמין אותו כעבר א"ל אביי אלא כמאן כבן חורין בן חורין מי אית ליה דמי אלא אמר רב אשי לומר
שאין שמין אותו בניזק אלא במזיק: ההוא חמרא דקטע ידא דינוקא אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל אמר
להו זילו שזמו ליה ארבעה דברים אמר ליה רבא והא אנן חמשה תנן א"ל לבר מנוק קאמינא אמר ליה אביי והא
חמור הוא וחמור אינו משלם אלא נזק אמר להו זילו שזמו ליה נזקיה והא כעבדא בעי למשיימיה אמר להו זילו
שיימוהו כעבדא אמר להו אבוה דינוקא לא בעינא דוילא ביה מילתא אמרו ליה והא קא מחייבת ליה לינוקא
אמר להו לבי גדיל מפיסנא ליה מדידי: ההוא תורא דאלס ידיה דינוקא אתא לקמיה דרבא אמר להו זילו שיימוהו
כעבדא אמרו ליה והא מר הוא דאמר לכל הנישום כעבד אין גובין אותו בבבל אמר להו לא צריכא ידאי תפס
רבא לטעמיה דאמר רבא נוקי שור בשור ונוקי שור באדם גובין אותו בבבל נוקי אדם באדם ונוקי אדם בשור אין
גובין אותו בבבל מ"ש נוקי אדם באדם ונוקי אדם בשור דלא אלהים בעינן וליכא נוקי שור בשור ושור באדם נמי
אלהים

תחת תחת משור כתיב הכא ⁶ עין תחת עין וכתבי התם ⁹ שלם ישלם שור
תחת השור מה להלן ממוזן אף כאן ממוזן מאי חזית דילפת תחת תחת משור גילף תחת תחת מאדם דכתיב
¹⁰ ונתת נפש תחת נפש מה להלן ממש אף כאן ממש אמרי דנין נזקין מנוקין ואין דנין נזקין ממיתה אדרבה
דנין אדם מאדם ואין דנין אדם מבחמה אלא אמר רב אשי ¹¹ מתחת אשר ענה יליף ליה אדם מאדם ונזיקין
מנזיקין תניא ר"א אומר עין תחת עין ממש ממש סלקא דעתך רבי אליעזר לית ליה ככל הני תנאי אמר ¹² רבה
לומר שאין שמין אותו כעבר א"ל אביי אלא כמאן כבן חורין בן חורין מי אית ליה דמי אלא אמר רב אשי לומר
שאין שמין אותו בניזק אלא במזיק: ההוא חמרא דקטע ידא דינוקא אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל אמר
להו זילו שזמו ליה ארבעה דברים אמר ליה רבא והא אנן חמשה תנן א"ל לבר מנוק קאמינא אמר ליה אביי והא
חמור הוא וחמור אינו משלם אלא נזק אמר להו זילו שזמו ליה נזקיה והא כעבדא בעי למשיימיה אמר להו זילו
שיימוהו כעבדא אמר להו אבוה דינוקא לא בעינא דוילא ביה מילתא אמרו ליה והא קא מחייבת ליה לינוקא
אמר להו לבי גדיל מפיסנא ליה מדידי: ההוא תורא דאלס ידיה דינוקא אתא לקמיה דרבא אמר להו זילו שיימוהו
כעבדא אמרו ליה והא מר הוא דאמר לכל הנישום כעבד אין גובין אותו בבבל אמר להו לא צריכא ידאי תפס
רבא לטעמיה דאמר רבא נוקי שור בשור ונוקי שור באדם גובין אותו בבבל נוקי אדם באדם ונוקי אדם בשור אין
גובין אותו בבבל מ"ש נוקי אדם באדם ונוקי אדם בשור דלא אלהים בעינן וליכא נוקי שור בשור ושור באדם נמי
אלהים

(א) [לעיל נה. ושי"ג]
(ב) כמותו לה. א מסות
כ. (ד) [ס"א דלעיל ו]
הנה ע"ע"ז]. (ט) [לעיל ו]
לקמן פ"ה. (י) גי רש"ל
דכא. (י) [ויקרא כד].
(ח) [לעיל ה.]. (ט) עין
רש"י.

תורה אור השלם

- משפט אחד יתיה
לכם כגון באורח יתיה כי
אין יי אלהיכם.
- שכר תחת שכר עין
תחת עין שן תחת שן
כאשר יתן מום קאדם כן
יקרא כו' ויקרא כו' כ
3. ואיש כי יתן מום
בעמיתו כאשר עשה כן
יעשה לו: ויקרא כו' כ
4. ולא תחוס עיניך נפש
בגפש עין בעין שן בשן
יד ביד ורגל ברגל:
דברים יט כא
- ועשיתם לו כאשר
זקם לעשות לאחיו
ובקרתה קרע מקרבה:
דברים יט ט
- עין תחת עין שן תחת
שן יד תחת יד ורגל תחת
רגל: שמות כה כד
ואם אסון יתיה ויתקח
נפש תחת נפש: שם כג
7. קויה תחת כויה פצע
תחת פצע חבורה חצת
חבורה: שמות כה כה
8. אם יקום ויתחילך
בחורו על משענתו וקנה
המקנה רק שבתו יתן
ורפא ירפא:

- שמות כה יט
9. או נודע כי שור נזק
הוא אממול שלשם ולא
ישמרנו בעליו שלם
ישלם שור תחת השור
והמת יתיה לו:
- שמות כה לו
10. ואם אסון יתיה
ויתקח נפש תחת נפש:
שמות כה כג
11. ונתן האיש השכב
עמו לאבי העער
המשלים קסח ולו תתיה
לאשה תחת אשר ענה
לא יוכל שלחה כל
יקמי: דברים כב כט

הגהות הב"ח

(א) גבי עין ממש אמרת
הכי הוה טומא: (ב) שם
אביי אמר תלמי:

רבינו הגנאל

הא תניא ר' שמעי בן
יוחאי אומר הרי שהיה
סומא וסימא קיטע וקטע
וכול', ודחינן לה. היכא
דאיפשר איפשר היכא
דלא איפשר לא איפשר
ופטרינן ליה. הא דתנן
דבי ר' ישמע' אמר קרא
כן יתן בו החובל ואין
נתינה דכת' בכל מקום
אלא ממוזן, דכתיב' ונתן
לאבי הערה המשיים סכס
ודחינן, וא הכי האי דכתיב
דבי ר' ישמעאל קרא יתירא קא דרשי, כן יתן בו מופנה הוא, לא אתא אלא לאשמועינן נתינת ממוזן הוא. דבי ר'
תנא, יד ביד דבר הניתן מיד ליד, ומאי ניהו ממוזן. ואוקימנא דר' (אמי) [נמן] קרא יתירא דרשי. אביי יליף לה מתנא
דבי חזקיה, עין תחת עין ולא עין ונפש תחת עין. ודחו לה הכי, או אמרוהו דיכול לקבל לעזורי עיניה ולא לימות,
ובהדי ועוררין ליה מית לא חיישינן לה (דהתנן) [דהתנן] גבי מלקות אמרוהו ומת תחת ידו פטור. רב זביד יליף

דרכא ואמי טעמ' דר' אליעזר שאין שמין שומת העין כעבד הנמכר בניזק אלא במזיק. ההוא חמרא דקטע ידא דינוקא, וידן
רב יהודה לשום אותו כעבד ולשלם בעל החמור נזק. לית הילכתא כותיה אלא אי תפס, אבל אפוקי לא מפיקין מיניה,
דקימא לן כרבה דאמי כל הנישום אין גובין אותו בבבל. ואף על פי שאין גובין, (או) [נאין] תפס בניזק ממוזן המזיק
לא מפיקין מיניה אלא שמיני ליה ומחליטין ליה. ור' אבהו דאמר בניזק שור בשור [ונזקי שור באדם]. כגון שהזיק
האדם את השור, כגון אלו גובין בבבל בלבד. ואף על גב דבענין אים וליכא, פיר' דין דמיתקיא אים, בחוצה לארץ ליכא,